

забезпечують ранню професіоналізацію та конкурентоспроможність випускників ринку праці. Тематика наукових досліджень фокусується на повоєнній відбудові, управлінні ризиками та соціальній згуртованості, що відповідає державним і місцевим пріоритетам.

Освітньо-професійна програма «Соціально-економічний розвиток територій» – це не просто навчальна траєкторія. Це шлях формування фахівця, який здатен мислити стратегічно, діяти відповідально та професійно, будувати стійкі громади та сприяти розвитку нашої держави. У час, коли відбудова і модернізація України стали національним пріоритетом, потреба у таких фахівцях є не лише актуальною, а й критично необхідною.

Література

1. Бутенко А., Єременко О., Книш О., Сурай А., Требенко О. Забезпечення якості вищої освіти в Україні: навчально-методичний посібник. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2025. 76 с.

2. Освітньо-професійна програма «Соціально-економічний розвиток територій» перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, спеціальність С6 «Географія та регіональні студії». Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2025 р., 2026р.. URL: <https://vnu.edu.ua/uk/all-educations/sotsialno-ekonomichnyy-rozvytok-terytoriy-plan-zatv-2025r>

Романів Андрій Степанович,

кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри географії і туризму ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне

НОВІ МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ І СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ СВІТУ В ЗЗСО УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку шкільної географічної освіти в Україні характеризується переходом від знаннево-описової моделі навчання до компетентнісної, діяльнісної та проблемно орієнтованої. Особливо

важливим це є для вивчення регіональної економічної і соціальної географії світу, оскільки саме цей змістовий напрям поєднує знання про країни й регіони світу з аналізом глобальних суспільно-економічних процесів, міжнародного поділу праці, демографічних змін, урбанізації, міграцій, ресурсного забезпечення, геополітичних трансформацій та просторової організації світового господарства. У закладах загальної середньої освіти України вивчення цієї проблематики має не обмежуватися механічним засвоєнням фактів про держави, столиці, галузі господарства чи показники розвитку, а спрямовуватися на формування в учнів здатності пояснювати взаємозв'язки між природними умовами, населенням, економікою, політичними процесами та місцем регіонів у сучасному світі.

Актуальність оновлення методичних підходів зумовлена кількома чинниками. По-перше, Державний стандарт базової середньої освіти орієнтує освітній процес на формування ключових компетентностей, наскрізних умінь і здатності учнів застосовувати знання у життєвих ситуаціях. По-друге, модельні навчальні програми з географії НУШ передбачають активну навчальну діяльність, роботу з різними джерелами інформації, розвиток просторового мислення, умінь аналізувати природні й суспільні процеси. По-третє, курс географії у старшій школі, зокрема «Географія: регіони та країни», безпосередньо спрямований на розуміння особливостей населення та просторової організації господарської діяльності в регіонах світу й окремих країнах. Отже, регіональна економічна і соціальна географія світу має викладатися не як перелік характеристик країн, а як інструмент пояснення сучасної географічної картини світу [1].

Одним із провідних методичних підходів є проблемно-аналітичний. Його суть полягає в тому, що вивчення регіону або країни починається не з формального опису за типовим планом, а з постановки проблемного питання. Наприклад: чому країни Східної Азії стали одним із центрів світового промислового виробництва; чому Африка має значний природно-ресурсний потенціал, але залишається регіоном глибоких соціально-економічних контрастів; чому Західна Європа зберігає провідні позиції у сфері послуг і

високотехнологічного виробництва; як міграційні потоки змінюють соціальну структуру країн. Такий підхід активізує причинно-наслідкове мислення учнів і дає змогу перейти від запам'ятовування фактів до пояснення просторових закономірностей [3].

Другим важливим підходом є кейс-метод. У межах вивчення регіональної економічної і соціальної географії світу доцільно використовувати реальні соціально-економічні ситуації: енергетична залежність країн Європи, зміна ролі Китаю у світовій економіці, продовольча проблема в країнах Африки, урбанізація в Латинській Америці, розвиток транспортних коридорів, вплив воєн і політичної нестабільності на міграції та господарство. Кейс дозволяє учням працювати з картами, статистикою, графіками, повідомленнями міжнародних організацій, порівнювати показники та формувати висновки. У результаті географія перестає бути лише описовим предметом і набуває прикладного значення [2].

Важливе місце має картографічно-геоінформаційний підхід. Регіональна економічна і соціальна географія світу без карти втрачає свою просторову сутність. Тому робота з політичними, економічними, демографічними, транспортними, ресурсними та інтерактивними картами повинна бути системною. Учні мають не лише знаходити об'єкти на карті, а й аналізувати просторові зв'язки: розміщення промислових районів, транспортних вузлів, мегалополісів, морських портів, ресурсних басейнів, зон конфліктів, міграційних напрямів. Перспективним є використання цифрових картографічних сервісів, електронних атласів, ГІС-інструментів, картографічних шарів і супутникових зображень. Це сприяє розвитку просторового мислення та цифрової компетентності учнів [3].

Окремої уваги потребує порівняльно-регіональний підхід. Його ефективність полягає у зіставленні країн і регіонів за системою показників: рівень економічного розвитку, структура ВВП, демографічна ситуація, урбанізація, галузева спеціалізація, участь у міжнародній торгівлі, ресурсозабезпеченість, екологічні проблеми. Наприклад, порівняння Японії та Нігерії, Німеччини та Індії, США та Бразилії дає змогу показати, що рівень розвитку країни не

визначається лише площею, чисельністю населення або ресурсами. Важливими є історичні, технологічні, політичні, освітні, інституційні та гео економічні чинники. Такий підхід формує в учнів уміння бачити не окремі факти, а систему взаємопов'язаних факторів [2].

До нових методичних підходів належить також інтеграція географії з економікою, історією, громадянською освітою, екологією та інформатикою. Регіональна економічна і соціальна географія світу природно поєднує різні галузі знань, оскільки аналіз регіонів неможливий без розуміння історичних передумов розвитку, політичних процесів, економічних моделей, екологічних обмежень і технологічних змін. Інтегровані завдання можуть передбачати аналіз міжнародної торгівлі, порівняння моделей розвитку країн, оцінку наслідків глобалізації, вивчення регіональних конфліктів, дослідження впливу кліматичних змін на господарство. Такий підхід відповідає логіці сучасної освіти, де важливим є не ізольоване знання, а здатність застосовувати його в комплексному аналізі [5].

Перспективним є використання проєктного навчання. Учні можуть створювати мініпроєкти «Економічний профіль країни», «Географія глобальних ланцюгів постачання», «Міграційний портрет регіону», «Туристичний потенціал країни», «Порівняння моделей розвитку двох держав», «Роль морських портів у світовій торгівлі». Проєктна діяльність розвиває навички пошуку інформації, критичного аналізу джерел, візуалізації даних, командної роботи й презентації результатів. Водночас учитель має чітко задавати критерії оцінювання, щоб проєкт не перетворювався на механічну компіляцію матеріалів з інтернету.

В умовах інформаційного перенасичення особливого значення набуває формування критичного мислення. Під час вивчення країн і регіонів світу учні часто стикаються зі стереотипами: «багата Європа», «бідна Африка», «технологічна Азія», «аграрна Латинська Америка». Завдання вчителя – показати внутрішню неоднорідність регіонів, суперечливість процесів і динаміку розвитку. Для цього доцільно використовувати різні джерела інформації, статистичні бази, карти,

аналітичні матеріали, але обов'язково навчати учнів перевіряти походження даних, дату їх оновлення, авторство та контекст.

Окремої уваги в умовах повномасштабної війни Росії проти України потребує використання елементів військової географії під час вивчення регіональної економічної і соціальної географії світу. Сучасні геополітичні процеси, трансформація міжнародних транспортних коридорів, зміни у світовій логістиці, енергетичній безпеці, міграційних потоках та просторовій організації господарства безпосередньо пов'язані з військово-політичними чинниками. Тому під час вивчення регіонів світу доцільно аналізувати вплив воєнних конфліктів на розвиток держав, особливості геостратегічного положення країн, роль природних ресурсів у міжнародній безпеці, значення транспортно-комунікаційних систем та просторові аспекти національної безпеки. Як зазначає О. В. Яковчук, шкільна географія має важливий потенціал у формуванні військово-просторового мислення учнів, розвитку навичок просторового аналізу та розуміння взаємозв'язків між територією, ресурсами, населенням і безпековими процесами. У сучасних умовах це сприяє формуванню більш цілісного розуміння географічної картини світу та підвищує практичну значущість географічної освіти [4].

Отже, нові методичні підходи до вивчення регіональної економічної і соціальної географії світу в ЗЗСО України мають ґрунтуватися на поєднанні компетентнісного, проблемного, картографічного, цифрового, інтегрованого, порівняльного та проектного навчання. Їх упровадження дає змогу сформувати в учнів не лише знання про країни й регіони, а й уміння аналізувати сучасний світ як складну просторову систему. Саме такий підхід відповідає завданням Нової української школи та потребам сучасної географічної освіти.

Література

1. Географія. 10–11 класи. Рівень стандарту : навчальна програма для закладів загальної середньої освіти / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna>

[%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-10-11-standart.pdf](#) (дата звернення: 30.04.2026).

2. Мамчур О., Ванда І., Котик Л. Актуальні організаційно-методичні особливості дисципліни «Регіональна економічна і соціальна географія світу» в контексті розвитку середньої і вищої географічної освіти. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 9(15). С. 752–769. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-9\(15\)-752-769](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-9(15)-752-769)
4. Назаренко Т., Криловець М., Яценко В., Логінова А., Часнікова О. Методика розроблення та впровадження інтегрованих курсів за вибором з географії та економіки в гімназії та ліцеї: методичний посібник. [Електронне видання]. Київ: Педагогічна думка, 2023. 144 с. URL: <https://undip.org.ua/library/metodyka-rozroblennia-ta-vprovadzhenia-intehrovanykh-kursiv-za-vyborom-z-heohrafii-ta-ekonomiky-v-himnazii-ta-litsej/> (дата звернення: 30.04.2026).
7. Яковчук О. В. Роль шкільної географії у формуванні військово-просторового мислення учнів. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія*. 2025. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2021/2025-4-42>
8. Яроменко О. В., Романів А. С., Токар О. І. Теоретико-методологічний аналіз вибору об'єкта дослідження в географічній науці. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія*. 2025. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2021/2025-4-44>